

گزارش مطالعه میان رشته‌ای «سنت سمات خوانی در تلمود بابلی و آئین‌های شیعی مبتنی بر نگره‌های تاریخی، زبان‌شناختی و انسان‌شناختی»

«شیپور» در فرهنگ مذهبی دیانت یهودی، نقشی بسیار نمادین و همانند آن چیزی بوده است که «ناقوس» در فرهنگ مذهبی دیانت مسیحی بازی می‌کند.

دکتر گرامی در ادامه افزود: «از سلسله پژوهش‌های انجام شده در خصوص دعای سمات می‌توان در حیطه تاریخ‌نگاری تداول یک انگاره یا سنت یاد کرد و صرف نظر از پژوهش‌های متن محور در خصوص نقد بیرونی دعای سمات و با توجه به برخی از ردپاهای این دعا در تلمود بابلی، بخش مهم دیگری از پژوهش‌ها می‌تواند مربوط به تاریخ تداول این دعا در شیعه امامیه باشد. علاوه بر این، تاریخ تداول دعای سمات از بُعد انسان‌شناسی یا مردم‌شناسی تاریخی نیز قابل بررسی و پیگیری است. بر این اساس دعای سمات و مجالس مرتبط با آن یکی از پدیدارهای فرهنگی شیعه است که از بُعد مردم‌شناسی فرهنگی، در دوره معاصر و همچنین دوره‌های تاریخی قابل بررسی است.» ایشان در پایان سخنان خود گفت: «گرچه تاکنون درباره برخی از پدیدارها در فرهنگ دعایی شیعه به خصوص دعای کمیل پژوهش‌هایی صورت گرفته است، اما در خصوص دعای سمات و مجالس آن - به مثابه یک پدیدار فرهنگی - تاکنون پژوهشی انجام نشده است و علاوه بر بررسی دعای سمات در قالب نقد بیرونی و متن پژوهشی، پژوهش در خصوص تاریخ تداول این مناجات شیعی و همچنین مردم‌شناسی مجالس سمات‌خوانی از جمله مواردی است که قابل عرضه در سنجه‌ها و عرصه‌های دانشگاهی است.» در پایان جلسه پرسش و پاسخی برگزار گردید و دکتر گرامی به سؤالات حضار پاسخ داد.

پژوهشکده مطالعات قرآنی با همکاری انجمن ایرانی مطالعات قرآنی و فرهنگ اسلامی در تاریخ ۹۶/۴/۱۱ نشست تخصصی با عنوان «مطالعه میان رشته‌ای سنت سمات خوانی در تلمود بابلی و آئین‌های شیعی مبتنی بر نگره‌های تاریخی، زبان‌شناختی و انسان‌شناختی» را با سخنرانی دکتر سید محمد هادی گرامی، مدرس دانشگاه امام صادق (ع) برگزار کرد.

دکتر گرامی در ابتدای این نشست ضمن بیان مقدمه‌ای، به اختصار به معرفی دعای سمات پرداخت و گفت: «در خصوص دعای سمات متن‌ها و نوشتارهای متعددی در زبان فارسی و عربی فراهم آمده است؛ اما تقریباً هیچ کدام از آنها به پیجوبی مهمترین مدعای مقدمه این مناجات نپرداخته‌اند. براساس آنچه که در مقدمه این دعا که گاهی از مفضل بن عمر جعفی و در نقلی مشهورتر از محمد بن عثمان عمروی نایب امام دوازدهم (ع) نقل شده است، این دعا متنی بوده است که در امت یهود رایج و همچنین نقش بسزایی در پیروزی یوشع بن نون در جنگش علیه عمالقه ایفا کرده است.»

بی‌گمان پژوهش در خصوص ریشه‌های برون‌اسلامی این مناجات مرهون نخستین سرنخی است که دکتر سید حسین مدرسی طباطبایی در این خصوص به دست داده‌اند و در هنگام گفتگو از میراث مکتوب منتسب به مفضل بن عمر جعفی و انتساب متن دعای سمات به وی، ارجاعی به بخش «موعد کتان» تلمود بابلی در این خصوص داده‌اند. استاد طباطبایی بر آن است که «سمات» همان شکل عربیّت یافته «شامتا» «Shammetha» است. علاوه بر استاد طباطبایی، پروفیسور استفن لمبدن در سایت مشهور «هورقلیا» دو مقاله از نوشته‌های خود را به دعای سمات و همچنین یکی از شروح سید کاظم رشتی بر آن اختصاص داده است.

همچنین باید گفت در مقدمه عربی دعای سمات، از این دعا با عنوان دعای «شیپور» یاد شده است و در طول اعصار مختلف این نام همواره به عنوان بدیلی برای سمات شناخته می‌شده است. نکته‌ای که در اینجا بسیار حائز اهمیت است، تعداد کاربست‌های لفظ «شیپور» در متون بابلی و تلمود است. نقش

